

UMAY

ISSN: 2980-1192

İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi
A Journal of Beliefs & Culture Studies

Eş Editörler~Vice Editors
Feride Kızıldağ-Hasan Kızıldağ

Yardımcı Editörler~Co-Editors
Bahtı Gül Kartal-Ecem Civelek-Tuğçe Yılmaz

3(5) 2025

UMAY YAYINEVİ

UMAY
İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi
A Journal of Beliefs & Culture Studies

İmtiyaz Sahibi/*Owner*

Umay Yayınevi/Umay Publishing House

Dergi Kurulları/*Journal Management*

Eş Editörler/*Vice-Editors*

Feride Kızıldağ-Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hasan Kızıldağ-Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Yardımcı Editörler/ *Co-Editors*

Bahtı Gül Kartal-Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ecem Civelek-Karadeniz Teknik Üniversitesi

Tuğçe Yılmaz-Artvin Çoruh Üniversitesi

Editörler Kurulu/*Editorial Boards*

Natalie Kononenko-University of Alberta (Canada) ◆ Yaşar Çoruhlu-Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Türkiye) ◆ Douglas Kellner-University of California (USA) ◆ Mehmet Açа-Marmara Üniversitesi (Türkiye) ◆ Júlia Bartha- Magyar Tudományos Akadémia (Hungary) ◆ Serpil Aygün Cengiz-Ankara Üniversitesi (Türkiye) ◆ Hilal Oytun-Jagiellonnian University (Poland) ◆ Fuzuli Bayat-Azerbaycan Millî İlimler Akademisi (Azerbaycan) ◆ Peter Benjamin Golden-Rutgers, The State Universty of New Jersey (USA) ◆ Sacide Fikret Çobanoğlu (Türkiye) ◆ Ezgi Oya Gümüş-Hacettepe Üniversitesi (Türkiye) ◆ Atilla Bağcı (Türkiye) ◆ Suzan Canhasi-Universiteti i Prishtinës (Kosovo) ◆ Sergen Çirkin (Türkiye) ◆ Muharrem Kaya-Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Türkiye) ◆ Ülkü Kara-Giresun Üniversitesi (Türkiye) ◆ Şahin Köktürk-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye) ◆ Menent Shukrieva-Shumen University (Bulgaria) ◆ Birol Azar-Fırat Üniversitesi (Türkiye) ◆ Orhan Fatih Kuşdemir-Amasya Üniversitesi (Türkiye) ◆ Mehmet Ali Yolcu-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (Türkiye) ◆ Tuğrul Gökmen Şahin-İnönü Üniversitesi (Türkiye) ◆ Hanife Nalan Genç-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye) ◆ Durmuş Arık-Ankara Üniversitesi (Türkiye) ◆ Uğur Kılınç-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye) ◆ Mustafa Ay-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye) ◆ Havva Tok Yıldız-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye) ◆ Ahmet Cihan Bulundu-Adıyaman Üniversitesi (Türkiye)

Yazışma Adresi/*Correspondance Address*

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, OMÜ Kurupelit Yerleşkesi, 55200, Atakum/Samsun

Eposta Adresi/*Email Address*

info@umayjournal.com

Dergi İnternet Sayfası/*Journal Website*

https://umayjournal.com

ISSN: 2980-1192

Yayıncı/*Publishing House*: Umay Yayınevi/*Umay Publishing House / https://umayyayinevi.com*

Yayın Platformu/*Publishing Host:* Dergi Platformu/*Journal Platform*

Düzelti/*Redaction*: Sefa Kavaklı-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye) /Mehmet Can Köksal Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Yazı İşleri Sorumluları/*Editorial Officers*: Fatma Altun-Artvin Çoruh Üniversitesi (Türkiye) ◆ Sefa Kavaklı-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)-Semanur Dayıoğlu-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye), Emine Ayaz-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye), Mehmet Can Köksal-Ondokuz Mayıs

Üniversitesi (Türkiye), Büşra Keskin-Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye), Almina Güler- Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye), Mehmet Emin Çelik- Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Dergi Yönetim Merkezi/*Journal Administrative Center*: Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, OMÜ Kurupelit Yerleşkesi, 55200, Atakum/Samsun

Hakkında/*About Us*

UMAY İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi, halk bilimi, antropoloji, arkeoloji, etnoloji, dil-edebiyat, dinler tarihi ve sanat tarihi, radyo, sinema ve televizyon gibi kültür bilimlerinin başat alanlarında araştırma, derleme, çeviri, eleştiri, söyleşi ve tanıtım yazıları yayınlayan bir dergidir. BOAI (Budapest Open Access Initiative) tarafından şekillendirilen açık erişim ile COPE (Committe of Publication Ethics) tarafından belirlenen etik yayıncılık ilkelerini esas alan açık erişimli bir dergidir. *UMAY A Journal of Beliefs & and Culture Studies is a journal that publishes research, compilation, translation, criticism, interviews, and presentation articles in the dominant fields of cultural sciences such as folklore, anthropology, archaeology, ethnology, literature, history of religions, history of arts, and radio, cinema and television. It is an open-access journal based on open access shaped by BOAI (Budapest Open Access Initiative) and ethical publishing principles set by COPE (Committee of Publication Ethics).*

Açık Erişim Politikası ve Lisanslama/*Open Access Policy & Licensing*

UMAY İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi, tüm içeriğin kullanıcıya veya kurumuna ücretsiz olarak erişilebileceği anlamına gelen açık erişimli bir dergidir. Kullanıcıların, yayıncının veya yazarın önceden iznini almadan makalelerin tam metinlerini okumalarına, indirmelerine, kopyalamalarına, dağıtmalarına, yazdırmalarına, aramalarına veya bağlantılarına izin verebilir veya bunları başka herhangi bir yasal amaç için kullanmalarına izin verilir. UMAY İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi'nde yayınlanan bütün çalışmalar, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. UMAY İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi, kullanıcıların bir makaleyi kopyalamasına, dağıtmasına ve iletmesine, yazarın atfedildiği ve makalenin ticari amaçlar için kullanılmadığı sürece makaleyi uyarlamasına olanak tanır. *UMAY A Journal of Beliefs & and Culture Studies is an open-access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Users are allowed to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of the articles, or use them for any other lawful purpose, without asking prior permission from the publisher or the author. UMAY A Journal of Beliefs & and Culture Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. UMAY A Journal of Beliefs & and Culture Studies allows users to copy, distribute, and transmit an article, and adapt the article as long as the author is attributed and the article is not used for commercial purposes.*

Yayın Tipi/*Publishing Type*: Süreli-Elektronik-Yılda iki defa/Periodical-Online-Semiannually

Derginin yayına hazırlanma süreçlerinde Linux tabanlı PARDUS işletim sisteminden yararlanılmıştır. Yayınlanan bütün çalışmalar, ileri seviye benzerlik tespit yazılımı olan İntihal.net ile taranmaktadır.

The Linux-based open source PARDUS operating system was used in the preparation of the journal. All published studies are scanned with Intihal.net, advanced similarity detection software.

İndeks ve Veritabanları / *Indexing & Abscracting*: EBSCO Religion and Theology (Religionsvetenskap och teologi) by Jan Szczepański, Index Copernicus, Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Directory Research Journal Index (DRJI), Scilit, Scite_, Research Bible

UMAY
İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi
A Journal of Beliefs & Culture Studies

İçindekiler/*Contents*

Makaleler/ *Articles*

Ekolojik Baskı ve Batik Örnekleminde Doğal Boyamada Alternatif Yaklaşımlar
Alternative Approaches in Natural Dyeing in The Sample of Ecological Printing and Batik
1-15
Ayşegül KARAKELLE ALPER

Risâletü'n Nushiyye'deki Ateş Metaforunun Mitolojik Bağlam Çerçevesinde Değerlendirilmesi
Evaluation of the Fire Metaphor in Risâletü'n Nushiyye within the Mythological Context
16-32
Samet ASLAN

Safranın (Crocus sativus L.) Sağlık ve Gastronomi Açısından Değerlendirilmesi
Evaluation of Saffron (Crocus sativus L.) in Terms of Health and Gastronomy
33-50
Oğuz ÇAM-Elgun IBRAHIMLI

ISSN: 2980-1192
http://dx.doi.org/10.29228/UMAY.80242

https://umayjournal.com

UMAY
İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi
A Journal of Beliefs & Culture Studies

Ekolojik Baskı ve Batik Örnekleminde Doğal Boyamada Alternatif Yaklaşımlar

Alternative Approaches in Natural Dyeing in The Sample of Ecological Printing and Batik

Ayşegül KARAKELLE ALPER

Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
burtugakademi25@gmail.com

Makale Bilgisi

Süreç Geçmişi
Geliş:
10.01.2025
Kabul:
15.06.2025

Anahtar Kelimeler:
El sanatları, doğal boyama, batik, ekolojik baskı, sürdürülebilirlik

Öz

İnsanoğlunun ihtiyaçlarından mütevellit ortaya çıkan el sanatları; bir toplumun kimliğini, kültürel alt yapısını oluşturan en önemli değerlerdir. Beslenme, barınma, örtünme gibi ihtiyaçlar hiyerarşisinde süslenme içgüdüsü de oldukça önemli bir yere sahiptir. Estetik bağlamda güzeli arama, güzel görünme kaygısıyla ortaya çıkan sanat akımları insanoğlunun yaşayış biçimine de yön vermiştir. Bu çalışmada doğal boyama yöntemleri kullanılarak hem ekolojik baskı hem de batik uygulamalarına yer verilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan alan (saha) çalışmasının yanı sıra laboratuvar ortamında gerçekleştirilen uygulamalar fotoğraflanarak elde edilen bulgular görseller eşliğinde açıklanmıştır. Ayrıca literatür taraması sonucunda doğal boyama, ekolojik baskı ve batik ile alakalı çalışmalar tespit edilerek yapılan uygulamaların benzer ya da farklı bulguları aktarılmıştır. Doğal boyamada ekolojik baskı ve batik tekniklerinin birlikte kullanılarak çalışmalar yapılmasının bu alanda literatüre katkı sağlayacağı ve süreçlerin detaylı aktarılması ile gelecekte yapılacak araştırmalara yol gösterebileceği öngörülmektedir.

©Atıf Bilgisi: Karakelle Alper, A. (2025). Ekolojik baskı ve batik örnekleminde doğal boyamada alternatif yaklaşımlar. *Umay*, 3(5), 1-15.

Article Information

Article History
Received:
10.01.2025
Accepted:
15.06.2025

intihal.net
OPEN ACCESS
CC BY NC

Keywords:
Handicrafts, natural dyeing, batik, ecological printing, sustainability

Abstract

Handicrafts that emerged from the needs of human beings are the most important values that form the identity and cultural infrastructure of a society. The instinct of adornment also has a very important place in the hierarchy of needs such as nutrition, shelter and covering. Art movements that emerged with the concern of looking beautiful and searching for beauty in the context of aesthetics have also shaped the way of life of human beings. This study includes both ecological printing and batik applications using natural dyeing methods. In addition to the field (field) study, which is one of the qualitative research methods, the findings obtained by photographing the applications carried out in the laboratory environment were explained with visuals. In addition, as a result of the literature review, studies related to natural dyeing, ecological printing and batik were determined and similar or different findings of the applications were conveyed. It is foreseen that studies using ecological printing and batik techniques together in natural dyeing will contribute to the literature in this field and can guide future research by conveying the processes in detail.

Giriş

Toplumların kültürel kimliklerinin bir göstergesi olan el sanatları bulunduğu yörenin coğrafi yapısı, ekonomik düzeyi, yaşam biçimi gibi etkenlerden maddi kültürün bir koludur. Kültürel miras olarak geçmiş ile geleceğin bir bağlantısıdır. Bulunduğu yörenin gelenek ve göreneklerini yansıtan, kullanılan motiflerin ve kullanım şekillerinin kişilerin duygu ve düşüncelerini yansıttığı el sanatları toplumlarda yüzyıllarca sözsüz iletişim aracı olmuştur (Balkanal, 2023: 399). Çağlar boyunca yaratıcı edim, toplumu yeni arayışlara itmiştir. Yaşadığı toplumdan beslenen sanatçı ise, çağın getirdiklerini harmanlayarak kendi ifade edebilme dilini geliştirmiştir (Kılıç Ateş, 2017: 199).

Küresel ısınma ile birlikte doğal kaynakların hızlı bir şekilde tükendiği ve sanayileşme ile birlikte atık miktarındaki artışın sonucu olarak doğa zarar görmekte ve dünyamız her geçen gün tahribata uğramaktadır. Bu bağlamda üretiminde çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek malzeme ve kimyasal kullanarak daha az enerji ve su tüketilen sürdürülebilir tekstil tasarımları oluşturmak önem kazanmıştır (Topoyan, 2022: 119).

Hiçbir sanat ve teknik eğitim almamış olan Anadolu insanı kendi kültürel kaynaklarından beslenerek üstün bir estetik ve beceri anlayışı ile el sanatlarını ortaya çıkarmışlardır (Aytaç, 2005: 6). El sanatlarındaki her türlü desen, motif, im ve yanışlar, yapıldıkları zamanın mekânın ve aynı

zamanda da dokuyan kişinin ruhsal durumunu, etnik yapısını ve her çeşit karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Bu sebeptendir ki, desen veya motifler geçmişten geleceğe ışık tutan birer kültürel miras ve katalog niteliği taşımaktadır (Kaynar ve Tonus, 2016: 281). Anadolu insanı kilim motiflerine çok çeşitli anlamlar yükleyerek dokumalarını oluşturmuştur. Kilim motiflerinin çok zengin çeşitliliğe sahip oluşu birçok sanat dalını da estetik yönden etkilemektedir (Balkanal, 2019: 341).

İnsanlık için oldukça önemli olan bu sanat/zanaat kolunda, medeniyete sürekli öncülük eden millette Türkler olmuştur. Anadolu Türk kadını kendi kültürel kaynaklarından beslenerek, üstün bir estetik anlayışı ile halı ve kilimini dokumuştur. Hızla akıp giden zaman, değişik coğrafyalar, farklı kültürler ve pek çok aleni ya da gizli asimilasyonlara tarih boyunca karşı koyabilmiş Türk toplumunun vazgeçilmez üretimleri olan maddi kültür ögeleri her daim özel bir yere sahip olmuştur (Aytaç, 2008: 48). Geçmişten günümüze köprü görevi üstlenen geleneksel tekstiller bize çeşitli örnekler sunmaktadır. Sanat ve zanaatın bir araya gelmesiyle değer kazanan geleneksel tekstiller, zamana bağlı olarak gelişim göstermiş ve kültür varlığı halini almıştır (Mendi ve Batur, 2023: 159).

İnsanlık tarihinde estetik kaygılar sonucu önemli hale gelen boya ve boyar maddeler var olanı güzel ve farklı kılmak için kullanılmıştır. Kimyasal boya üretimine kadar geçen süreçte boyar madde olarak bitkiler, böcek ve deniz canlılarının kabuklarından faydalanılmış farklı renk skalaları elde edilmiştir. Türkiye'de yaklaşık 150 farklı bitki türünden boya elde edilmektedir. Yetiştiği yöreye göre endemik bitki özelliği gösteren bu bitkilerden elde edilen renkler genellikle pastel tonlarındadır. Son yıllarda doğa ve doğala dönüşle birlikte oldukça dikkat çekici hale gelen doğal boyacılıkla günümüzde eco-frendly ürünler elde edilmektedir (Şanlı, 2020: 2432).

Günümüz tüketim toplumunda çevre sorunlarının giderek büyüyen bir sorun haline gelmesi var olan yaşam biçimlerinin yanında moda, giyim ve tekstil alanına da yansımaktadır. Giyimde ortaya çıkan bu sorgulama, tekstil ürünlerinde kullanılan kanserojen boyaların kullanılmasıyla da giderek artmıştır. Ekolojik üretim sürecinde, hammaddelerin çevreye duyarlı olması, temiz üretim yöntemlerinin tercih edilmesi ve boyama yöntemlerinin de buna bağlı olarak çevre dostu olması önem taşımaktadır. Giyilebilir Sanat'ta tercih edilen doğallık ve doğaya yöneliş, bu sanatın ekolojik modaya katkıda bulunmasına neden olmaktadır. Giyilebilir Sanat'ta kullanılan doğal materyaller yanında doğal boyama yöntemlerinin de kullanılması ekolojik modanın gelişmesini sağlamaktadır (Can, 2016: ii).

Geçmişten beri gelenekselleşmiş halı ve kilim ipliklerinin boyanmasında kullanılan ve Anadolu'nun her yerinde kendiliğinden yetişen veya yetiştirilen bitkiler, günümüzde yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Ayrıca yün ipliklerinin bitkisel boyalarla renklendirilmesiyle oluşturulan, geçmişi yansıtan ve oldukça değerli el dokuması ürünlere, dünya pazarlarında istek

giderek artmaktadır. Bu ürünler özel fiyatlarla alıcı bulmakta, dolayısıyla hem üretici hem de ülke ekonomisi önemli bir gelir elde etmektedir (Kılıçarslan ve Arlı, 2011a: 43).

Doğal boya, insanoğlunun asırlardır bildiği ve uyguladığı yöntemleriyle varlığını sürdürmüş olmasına rağmen endüstri devriminden itibaren değişen üretim sistemleri karşısında neredeyse yok olma noktasına gelmiştir. Ancak kullanılan kimyasal boyaların insan sağlığına verdiği zararlar birçok araştırmayla kanıtlanıp medya aracılığıyla kitleler üzerinde bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi küresel ölçekte yankı uyandırmış ve hem uluslararası kuruluşlar hem de devletler birçok kimyasal boyanın/ maddenin kullanımını yasaklamıştır (Ayvaz ve Teker, 2023: 351).

Ülkemiz florasında boyacılıkta kullanılan bitkiler bol çeşitlidir. Yerel olarak boyacılıkta kullanılan bu bitkiler arasında; yarpuz, kadıntuzluğu, ceviz, cehri, kökboya, sergil, nar, soğan, sığırkuyruğu, elma, ayva vb. sayılabilir (Kılıçarslan ve Arlı, 2011b: 162).

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup, konuya ilişkin güncel ulusal ve uluslararası bilimsel yayınlar incelenmiştir. Ayrıca çeşitli web sitelerinde yer alan, konu başlığıyla ilişkili görsel materyaller de araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, araştırma amaçları doğrultusunda sistematik bir biçimde analiz edilerek sunulmuştur. Deneysel yöntem çerçevesinde, ön mordanlama işlemi uygulanmış ipek ve pamuklu kumaşlar üzerine doğal boyama tekniği, ekolojik baskı ve batik yöntemi ile birlikte kullanılmıştır. Araştırma sürecinde doğal boyama uygulamaları için gerekli bitkisel materyaller ile teknik sürecin gerektirdiği araç ve gereçler kullanılmış; deneysel çalışmalar sonucunda elde edilen ürünler ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

1. Ekolojik Baskı Yöntemi ve Uygulamaları

Tekstilde baskının tarihsel süreci incelendiğinde, insanoğlunun tarih öncesi dönemlerde mağara duvarlarına veya vücutlarına ilkel tekniklerle yapmış oldukları resimler ilk örnekleri oluşturmaktadır. Zamanla gelişen el sanatları; yaratıcı tekstil tasarımı ve baskı teknolojisinin gelişiminde etkili olmuştur. Yeni coğrafyaların keşifleriyle farklı kültürlere sahip toplumların birbirleriyle olan etkileşimleri söz konusu olmuş ve el sanatları sürekli ilerleme göstererek yeni tekniklerin uygulanması mümkün olmuştur (Koçak, 2020: 480).

Günümüzde giyim endüstrisinin yarattığı hızlı moda mantığı, atık problemlerine ve doğal kaynakların kontrolsüz kullanımına sebep olarak çevreye; kimyasal boya ve kumaşların sık kullanımıyla tüketici sağlığına zarar vermektedir. Hem üreticiler hem de tüketiciler çok daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir moda arayışı içerisine girmişlerdir. Çevre dostu olan ekolojik baskı, yeni bir uygulama olmakla birlikte zaman, emek ve sabır isteyen bir uygulama çalışmasıdır. Aynı mordan ve aynı yaprak kullanılsa bile her uygulamada farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. İnsanların her geçen gün biraz daha duyarlı olduğu bir ortamda dünyada var olan kaynakların

tükenmesi insanların doğaya zararsız ürün üretmek istemesi ve süslenme ihtiyacı ekolojik tekstil ürünlerine olan ilgi ve talebi arttırmış ve doğal boyalar tekrar önem kazanmıştır (Karakelle, 2023: 297).

Eko boyama ve eko baskı terimleri, doğal boyamada herhangi bir ekstraksiyon işlemi yapılmadan bitkilerin doğrudan kullanımını tanımlamak için kullanılmaktadır. Eko boyama ve eko baskı yöntemleri arasındaki farklar, benzerlikler ve elde edilen sonuçlar iyi ayırt edilmelidir. Aslında iki yöntemde farklı etkiler elde edilmektedir. Eko boyamada kumaş üzerinde suluboya efektleri benzeri bir görünüm elde edilirken, eko baskıda ise; kumaş yüzeyine keskin, canlı, tatmin edici bir desen aktarımı gerçekleştirilmektedir (Özen ve Erdem İşmal, 2021: 112).

Ekolojik baskı uygulaması temel olarak; kumaşın boyamaya hazırlanması, kumaş üzerine çiçek ve bitki parçalarının yerleştirilmesi, kumaşın katlanması veya bir silindire sarılması, kumaşın kaynatılması, kumaşın bekletilmesi, bitki parçalarının uzaklaştırılması ve kumaşın kurutulması aşamalarından oluşmaktadır (Bilir, 2018: 68).

Ceviz ve Ural (2023: 325-326); "Mordanlama işlemi tamamlanmış olan kumaş, işlem yapılmadan önce ıslatılmalıdır. Bu aşamada ıslatma için $FeSO_4$ (demirsülfat) kullanılmıştır. Kumaşı işleme hazırlamadan önce farklı ıslatma metotları bulunmaktadır. $FeSO_4$, sirke ya da bakır sülfat, kullanılan malzemeler arasındadır. Ağartma işlemi yapılmış ve üzerindeki yağ, vaks gibi malzemelerden arındırılmış yüzeyler için sadece su ile ıslatma yapılarak da ekolojik baskı uygulanabilir. Bu işlem sırasında kullanılan metal tuz, doğal malzemenin yüzey üzerinde fikselenmesini sağlamaktadır. Metal tuzlar renklerin kullanılan ot, yaprak ve çiçeklerin renk pigmentlerinin daha koyu olacak şekilde yüzeye geçmesine sebep olurken, sirke suyun PH derecesini düşürerek daha parlak ve canlı renk oluşumlarına sebebiyet vermektedir. Kokusu olan çiçekler ile aromaterapide kullanılan bitkiler renklerin daha iyi alınmasına olanak verir." şeklinde ifade etmiştir.

Bitki türü, mordan maddesi cinsi, mordanlama yöntemi, asidik ve bazik (alkali) maddeler ile farklı pH değerleri gibi sonuçları belirleyici etkenler üzerinde deneysel çalışmalar ve gözlemler yapılarak elde edilebilecek görsel etkiler hakkında öngörülerde bulunulabilir. Ekolojik baskı tasarımında yaygın olarak, çınar yaprağı, okaliptüs yaprağı, çam ağacı yaprağı, gül yaprağı ve yalancı karabiber ağacı yaprakları kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra çeşitli bitkiler ve çiçekler de kullanılmaktadır. Kök boya, nar kabuğu, soğan kabuğu, zerdeçal doğal boya uygulamalarında sıklıkla kullanılan kaynaklara bazı örneklerdir (Özen ve Erdem İşmal, 2021: 112).

Afra ve Büyükakıncı (2023) yapmış oldukları ekolojik baskı uygulamalarında buharlama ve çekiç ile dövme yöntemini kullanmışlardır. Keten kumaşlar üzerine belirlemiş oldukları bitkilerin etli taç yaprak kısımlarını koyarak, plastik plakalar arasına yerleştirip çekiç ile dövme tekniğiyle

desenleme işlemini gerçekleştirmişlerdir. Buharlama tekniğinde ise; çeşitli çiçekler kumaş üzerine yerleştirildikten sonra rulo yapılarak bir kazan içerisine yerleştirilip belirli bir sürede buhara maruz bırakılmaktadır. İşlem sonrasında bitki artıklarından temizlenen keten kumaş kurutup ütülendikten sonra yüzeyde çiçek baskılarının oluştuğu gözlemlenmiştir. Son aşamada da sürtünme, yıkama ve ışık haslıkları yapılarak renk kalıcılığının ve desenlerin de daha parlak ve net bir şekilde yüzeye aktarıldığını tespit etmişlerdir.

1.1 Ekolojik Baskı Uygulama Örneği

Araştırma kapsamında, ekolojik baskı çalışmalarının yürütülebilmesi için atölye ortamında uygun fiziksel koşullar sağlanmış; gerekli ekipman ve doğal materyaller temin edilerek uygulama örnekleri elde edilmiştir. Deneysel süreçte penye, pamuklu ve ipek kumaşlar, boyama öncesinde alüminyum şap (alüminyum potasyum sülfat) çözeltisi içerisinde 24 saat süreyle bekletilerek mordanlama işlemine tabi tutulmuştur. Ardından, Hatay'ın Antakya ilçesine bağlı Alahan bölgesinden toplanan bitkiler, ilgili literatür bulguları da göz önünde bulundurularak seçilmiş ve boyamaya uygun hâle getirilmiştir.

Ekolojik baskı uygulamalarında iki farklı teknik kullanılmıştır: buharlama (steam printing) ve dövme yöntemiyle (hapazlama) desen oluşturma. Denemelerde kullanılan bitkisel materyaller arasında dişbudak (*Fraxinus spp.*), süs eriği (*Prunus cerasifera*), okaliptüs (*Eucalyptus spp.*), çınar (*Platanus orientalis*), incir (*Ficus carica*), asma (*Vitis vinifera*), zeytin (*Olea europaea*) ve ceviz (*Juglans regia*) yapraklarının yanı sıra papatya (*Matricaria spp.*), gül (*Rosa spp.*) gibi çeşitli çiçeklerin yaprak ve taç aksamları yer almıştır. Uygulama öncesinde bu bitkisel materyaller, sabitleyiciliği artırmak amacıyla önce sirkeli suya daldırılmış, ardından kısa bir süre demir sülfat çözeltisinde bekletilmiştir. Sonrasında ise daha önceden şap ile mordanlanmış ipek kumaş yüzeyi üzerine serbest kompozisyon anlayışıyla yerleştirilmiştir.

İpek kumaş üzerine yerleştirilen bitkisel materyallerin sabit kalmasını ve desenin arka yüzeye geçmesini engellemek amacıyla kumaşın üstü pamuklu bir battaniye ile örtülmüştür. Elde edilen katman, hortum yardımıyla başından itibaren sıkıca rulo şeklinde sarılmış ve kaynamakta olan suyun buharıyla temas edecek şekilde, bir süzgeç düzeneği üzerine yerleştirilmiştir. Orta ateşte yaklaşık iki saat süresince uygulanan bu buharlama işlemi sayesinde bitkisel pigmentlerin kumaş yüzeyine etkili biçimde aktarılması sağlanmıştır. Uygulama sonucunda doğal boyar maddelerin kumaşla güçlü bir şekilde bağ kurduğu, renklerin canlı ve kalıcı olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 1a. Bitkilerle yapılan tasarım **Şekil 1b**. Pamuk battaniye ile sarma işlemi **Şekil 1c.** Bitki rulosu

Şekil 2. Tamamlanmış ekolojik baskı denemeleri

Şekil 3. Penye tişört ve şal baskı denemesi

Şekil 4. Dövme işlemiyle yapılan ekolojik baskı denemeleri

Ekolojik baskı uygulamalarında kullanılan bir diğer yöntem ise, bitkisel materyalin (özellikle etli yaprak ve çiçek aksamlarının) çekiç veya benzeri bir araç yardımıyla yüzeye fiziksel olarak transfer edilmesidir. Bu teknikte, bitki dokularındaki pigmentlerin yüzeye doğrudan aktarılması esas alınmaktadır. Söz konusu yöntem, hem ham bez (Amerikan bezi) hem de selülozik esaslı sert paspartu kâğıdı üzerinde uygulanmıştır. Uygulama öncesinde, kumaş yüzeyleri alüminyum şap ile mordanlama işlemine tabi tutulmuş ve ardından sert bir zemin üzerine serilmiştir. Farklı türlerden toplanan çiçeklerin hem yaprakları hem de taç yaprakları kullanılarak, yüzey üzerine homojen biçimde yerleştirilmiş; sonrasında bu katmanların üzerine kalın bir plastik örtü (poşet) konularak çekiçle kontrollü bir şekilde dövme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu fiziksel transfer tekniği sonucunda, bitkisel pigmentlerin dokuya başarılı bir biçimde nüfuz ettiği ve her iki yüzeyde de net, estetik açıdan tatmin edici ve kalıcılığı yüksek baskıların elde edildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen çıktılar, ekolojik baskı yönteminin yalnızca doğal kaynaklara dayalı değil, aynı zamanda teknik olarak da uygulanabilir ve etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir.

2. Batik Boyama Yöntemi ve Uygulamaları

Aydoğan ve Oyman (2021: 730); Batik, "rezerve yöntemi (resist dyeing) ile çalışılmış ilk ve en temel kumaş boyama ve desen bezeme tekniğidir. % 100 doğal elyaftan (pamuk, ipek) oluşmuş bezayağı dokuma örgüsü üzerine, istenilen kısımlarda renklerin emilmesini önleyen bir rezerve (resist-örtücü/kapatıcı) maddesi ile (bal mumu-parafin karışımı, nişasta, hamur, pirinç lapası vb.), kumaşın kendi doğal renginin özel araç gereçlerle (tjanting, tjamp, fırça vb.) kapatılarak desenlemesinin (çizim, bezeme, resimleme) ardından, (doğal olmayan reaktif kimyasal boyalar ile de aynı işlemler yapılabiliyor) reaktif boyar maddeler kullanılarak boyaya daldırma ve kapama şeklinde, işlem bitinceye kadar süren kumaş boyama, bezeme ve el baskı tekniğidir." şeklinde tanımlamaktadır.

Giyilebilir sanat olarak da nitelendirilebilecek işlevsel tekstil ürünleri, yüzeye uygulanan rengin kavramsal bir çerçevede ele alınması ve el sanatlarına ait tekniklerin birleşimiyle tasarlanmaktadır. Yüzey süslemelerinde kullanılan rengin ahengi ve armonisi, ele alınan temayı yansıtmak için önemli bir araçtır. Zıt ya da ana/ara renklerin birlikte kullanıldığı tekstil yüzey süsleme teknikleri arasında batik boyama tekniği de yer almaktadır. Batik, özellikle Güney Asya ülkeleri ve Avrupa'da kullanılan, etnik etkileri yansıtan tekstil boyama ve desenlendirme tekniğidir. Bu teknikte, birçok farklı yöntem, araç- gereç ve materyal bir arada kullanılarak, yaratıcı fikirler üretilerek, el becerisinin de katkısıyla özgün bir sonuca ulaşılmaktadır (Akalın, 2024: 152).

Batik kendine özgü araç-gereçleri olan, uygulama aşamasında büyük bir özen ve sabır isteyen çok özel bir tekstil boyama ve desenlendirme sanatıdır. Batik; tekstil teknikleri içerisinde yer alan bir rezerve boyama yöntemidir. Batik rezerve (wax resist) tekniğinde; rezerve maddesi olarak balmumu, parafin ve reçine kullanılmaktadır. Batik tekniğinde kullanılan yardımcı aletler ise çeşitli şekillerde gruplandırılabilmektedir. Bu gruplar; Tjanting/Canting, Tjamp/Cup, Waxwriter, Brush batik, Stencil batik olmak üzere 5'e ayrılmaktadır (Mendi ve Batur, 2023: 159).

Günümüzde birçok kavram kargaşası ile birlikte batik, vaks/mum ile rezerve alanlarının oluşturulması, boyanması ve çıkan ürünler anlamına gelmektedir. Türkçede de batik ile ilgili yanlış kullanımlar mevcuttur. Örneğin "bağlama batik" tekniğinde, şekillendirilmiş rezerve teknikleri kullanılmakta olup işlemin batik ile ilgisi bulunmamaktadır. Aynı şekilde "mumlu batik" sözcüğü de, batiğin temel malzemesi olan mum için yanlış bir tekrara neden olmaktadır. Alışılagelmiş bu kullanımlar, yabancı literatür taramalarında da karşılık bulamamaktadır (Teker, 2015: 480). Bağlama Boyama/Tie-Dye, Shibori/Tie-Dye teknikleri ile renklendirilmiş kumaşlar "mumlu batik" veya "bağlama batik" olarak da adlandırılmaktadır ki bu da yanlış bir tanımlamadır. Batik kelimesi,

aslında "mum" anlamında kullanıldığından, gereksiz bir tekrara sebep olmaktadır. Gerçek batik eserlere "mumlu batik" yerine sadece "batik" denilmesi yeterli ve doğru olacaktır (Aydoğan, 2024: 218).

Batik boyamada genellikle, psychedelic spiral bir tasarım oluşturmak için kumaşın ortasını büküp, bağlamak gibi daha basit teknikler kullanılmakta ve birçok farklı rengi barındırma eğilimindedir. Shibori de ise genellikle tek bir renk ve o rengin tonları kullanılmaktadır. Kumaş boyandıktan sonra ortaya çıkan tasarım, üç boyutlu şeklin ciltlenip bağlanması sonucu ortaya çıkar. Kumaş hem şekli hem de basıncı hassas bir şekil de kaydeder. Bağlanan şeklin "hafızası" kumaşa kazınmış olarak kalır ve çoğu zaman benzersiz bir doku yaratır. Shibori için kumaşı bağlamanın, dikmenin, katlamanın, bükmenin veya sıkıştırmanın sonsuz sayıda yolu vardır ve her yol çok farklı desenlerle sonuçlanır (Tekin ve Öz, 2024: 245).

Pekalongan (Endonezya); Java Adası'nda bulunan yaklaşık 290 bin nüfuslu bir şehirdir. 1 Aralık 2014 tarihinde "İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirasının Başyapıtı" unvanını almıştır. Adanın en önemli limanıdır ve batik isimli kumaş boyama sanatı ile tanınmıştır. Batik desenlerinde çiçekler, kelebekler, kuşlar stilize edilerek motif olarak kullanılmaktadır. Şehirde batik müzesi bulunmaktadır. Aynı zamanda turistler için batik köyleri oluşturulmuştur. Turistler her 2 Ekimde bu köye gelerek bu sanatı icra eden ustaları izleyebilir, kendileri de üretim aşamasına katılabilir, yapılan ürünlerden satın alabilirler (Yalçın, 2016: 27).

Aslında yukarıda aktarılan Pekalongan örneği, Türkiye'deki zengin kültürel miras ve el sanatları geleneğiyle birçok açıdan benzerlik göstermektedir. Türkiye'nin hemen her coğrafi bölgesinde, geçmişten günümüze taşınan geleneksel sanat ve zanaat pratikleri halen canlılığını korumaktadır. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde küçükbaş hayvancılığın hâlâ yaygın olması, yün temelli dokuma sanatlarının (örneğin halıcılık ve kilimcilik) yaşamasına olanak sağlamaktadır. Aynı şekilde İç Anadolu'da keçe yapımı, Ege ve Akdeniz bölgelerinde doğal boyama ve el dokuması pamuklu kumaş üretimi, Karadeniz'de ise ahşap oymacılığı gibi yerel zanaatlar hem ekonomik hem de kültürel değerler taşımaktadır. Ancak bu potansiyel, Endonezya'daki gibi uluslararası tanıtım ve sürdürülebilir turizm politikaları ile desteklenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Oysaki Türkiye'de, batik benzeri tekniklerle çalışan sanatkârlar, doğal boyama yapan atölyeler, geleneksel motifleri günümüz tasarımına uyarlayan zanaatkârlar hâlâ mevcuttur. Dolayısıyla, bu zenginliklerin yerel kalkınma politikalarıyla desteklenmesi, UNESCO gibi uluslararası platformlarda daha görünür kılınması ve yaratıcı turizm uygulamalarıyla yeniden işlevselleştirilmesi, hem kültürel mirasın korunmasına hem de sürdürülebilir ekonomik modellerin geliştirilmesine katkı sunacaktır.

2.1 Bağlamalı Boyama Uygulama Örneği

Yapılan alan yazın taramasında, bazı kavramsal terimlerin terminolojik açıdan farklı biçimlerde kullanıldığı dikkat çekmiştir. Özellikle "batik" ifadesinin, teknik literatürde karşılığı "bağlamalı boyama-shibori" olarak geçen bir yöntemle eş anlamlı biçimde kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu kullanım, zamanla halk arasında kavramın asıl kökeninden uzaklaşmasına ve teknik yanlış anlamalara yol açmıştır. Bu nedenle, çalışmada kullanılan yöntemlerin doğru ve bilimsel temellerle tanımlanabilmesi açısından, başlıkta da yer verildiği biçimiyle "batik" kavramının, yerleşmiş kullanım biçimi doğrultusunda tercih edilmesi uygun bulunmuştur. Böylece hem akademik hem de uygulamalı bağlamda kavramsal bütünlük sağlanması hedeflenmiştir.

Alan araştırmasının gerçekleştirildiği Hatay bölgesinden daha önceden temin edilen ve uygun koşullarda kurutulduktan sonra küçük parçalara ayrılan ceviz (*Juglans regia*) ve nar (*Punica granatum*) meyve dış kabukları, soğan (*Allium cepa*) yumru kabukları ile *Rubia tinctorum* (kök boya) bitkileri, doğal boyama işlemleri için ekstrakt haline getirilmiştir. Boyama öncesi mordanlama işlemi kapsamında, 60x150 cm ebatlarında hazırlanan pamuk ve saten kumaş örnekleri, 1 saat süreyle alüminyum şap (alüminyum potasyum sülfat) çözeltisinde kaynatılmıştır. İpek kumaşlar ise hassas yapıları nedeniyle kaynatma işlemine tabi tutulmamış, bunun yerine 24 saat boyunca şaplı suda bekletilerek mordanlanmıştır. Mordanlama işleminin ardından, kumaş yüzeylerinde desen oluşturmak amacıyla, isteğe bağlı olarak çeşitli tekniklerle (zikzak katlama, boğumlama, kenetleme, sıkma-bağlama, serbest formda bükme vb.) şekillendirme yapılmıştır. Daha sonra bu ön işlemlerden geçirilmiş kumaş örnekleri, hazırlanan bitkisel boyar madde ekstraktları içerisine yerleştirilerek, orta ateşte yaklaşık 1 saat süreyle kaynatılmıştır. Kaynama işlemi tamamlandıktan sonra, kumaşlar boyar madde ile daha yoğun bir bağ oluşmasını sağlamak amacıyla ekstrakt içerisinde soğuyuncaya kadar bekletilmiştir. Soğuma sürecinin ardından, fazla boyar madde kalıntılarının uzaklaştırılması için kumaşlar durulanmış ve ardından doğal koşullarda askıya alınarak kurutulmuştur.

Şekil 5a. Bitki parçaları

Şekil 5b. Ekstrakt hazırlama

Şekil 5c. Şekil verme

Şekil 6. Bağlama boyama yöntemi ile boyanan ürünler

SONUÇ

Türk kültür tarihi incelendiğinde, özellikle dokuma sanatı alanında dünya çapında öncülük etmiş köklü bir toplum geleneğine sahip olunduğu görülmektedir. Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri, Orta Asya kökenli Türk topluluklarına ait olan ve milattan önce 5. yüzyıla tarihlenen Pazırık Halısıdır. Desen, teknik ve renk kullanımı açısından dönemiyle karşılaştırıldığında, bu halı yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda teknolojik bir yenilik olarak da değerlendirilebilir. Dokuma kültürüyle eş zamanlı olarak gelişen doğal boyamacılık geleneği ise, tarih boyunca bitki kökenli boyar maddeler, çeşitli böcek türlerinden elde edilen pigmentler ve özgün boyama yöntemleriyle çeşitlenerek farklı reçeteler aracılığıyla günümüze ulaşmıştır.

Son yıllarda, geleneksel tekniklere dönüş ve doğallık arayışının artmasıyla birlikte, doğal boyamacılık alanında önemli çalışmaların yapıldığı gözlemlenmektedir. Özellikle özgün tasarımların geliştirilmesi, insanoğlunun yenilik arayışıyla birleşerek, hem estetik hem de çevreci yaklaşımları desteklemektedir. Bu bağlamda, ekolojik baskı gibi alternatif doğal boyama yöntemleri, günümüzde organik tekstil, sürdürülebilir üretim ve çevresel sorumluluk gibi

kavramlar ekseninde yeniden değer kazanmakta ve tekstil sektörü içerisinde kendine anlamlı bir yer edinmektedir.

Küresel ısınma, ani iklim değişiklikleri ve doğanın insan kaynaklı tahribatlara karşı verdiği tepkiler, doğal kaynaklarla uyum içinde üretim yapmanın artık bir tercih değil, zorunluluk olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, doğa ile uyumlu üretim tekniklerinin geliştirilmesi, geleneksel bilgi birikiminin günümüz tasarım anlayışıyla buluşturulması ve doğal boyamacılığın yeniden işlevselleştirilmesi, hem kültürel mirasın korunması hem de çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma, tekstil tasarımında sürdürülebilirlik ilkesine dayalı olarak doğal boyama tekniklerinin, özellikle ekolojik baskı ve batik örneklemi üzerinden değerlendirilmesini amaçlamıştır. Günümüzde artan çevresel sorunlar, endüstriyel boyar maddelerin ekosistem üzerindeki olumsuz etkileri ve tüketicilerin ekolojik duyarlılığındaki artış, doğal boyama uygulamalarının hem sanatsal hem de çevresel bir alternatif olarak yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Araştırma kapsamında uygulanan ekolojik baskı ve batik teknikleri, doğal kaynaklı boyar maddelerin kullanımına olanak sağladığı gibi, her bir uygulamanın benzersiz sonuçlar üretmesi sayesinde tasarım sürecine estetik çeşitlilik ve özgünlük katmıştır. Özellikle bitkisel kökenli boyar maddelerin kumaşla etkileşimi, renk kalıcılığı, desen oluşumu ve doku üzerindeki etkileri, doğal boyama tekniklerinin potansiyelini ortaya koymuştur. Ayrıca, bu tekniklerin düşük enerji tüketimi, toksik atık oluşturmaması ve geri dönüştürülebilirlik gibi çevresel avantajları, onları sürdürülebilir moda ve tekstil tasarımı alanında değerli bir seçenek haline getirmektedir.

Çalışmanın bulguları, doğal boyama yöntemlerinin yalnızca çevresel kaygılarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda kültürel mirasın korunmasına ve geleneksel zanaatların yeniden canlandırılmasına da katkı sunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, doğal boyama tekniklerinin günümüz çağdaş tekstil tasarımıyla bütünleşerek hem çevreci hem de sanatsal açıdan güçlü bir ifade biçimi oluşturabileceği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, doğal boyama süreçlerinin standardize edilememesi, renk tutarlılığında karşılaşılan zorluklar ve mevsimsel/bitkisel kaynak teminine bağlı sınırlamalar gibi bazı teknik ve lojistik sorunların da var olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, ilerleyen dönemlerde yapılacak araştırmalarda, doğal boyama tekniklerinin kimyasal analizlerle desteklenmesi, sabitleme yöntemlerinin geliştirilmesi ve daha geniş kapsamlı malzeme veri tabanlarının oluşturulması önerilmektedir.

Sonuç olarak, ekolojik baskı ve batik örneklemleri üzerinden yapılan bu çalışma, doğal boyama tekniklerinin estetik, çevresel ve kültürel açılardan sunduğu potansiyeli ortaya koymuş ve bu tekniklerin tekstil alanında daha yaygın ve sistematik bir biçimde kullanılmasına yönelik bir farkındalık oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

Afra, F., & Büyükakıncı, B. Y. (2023). Keten kumaşların doğal eko baskı ile renklendirilmesi: Çekiç ve buhar yöntemlerinin karşılaştırılması. *STAR Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, *4*(7), 194–203.

Akalın, F. B. (2024). Batik uygulanmış farklı tekstil yüzeylerde baskı resim denemeleri: Strafor baskı ile Arslantepe mühür örnekleri. *International Academic Social Resources Journal*, *9*(2), 151–158.

Aydoğan, M., & Oyman, N. R. (2021). Batik tekniğinin farklı tekstil yüzey düzenleme yöntemleriyle kullanımı ve uygulamaları. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, *14*(28), 728–752.

Aydoğan, M. (2024). Batik sanatının Bervanik baskı tekniği ile karşılaştırılması. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi (Online)*, (19), 214–230.

Aytaç, A. (2005). Düz dokumaya bir örnek: Cihanbeyli Çırpı dokumaları. *Folklor Halkbilim Dergisi*, *7*(61–62), 6–8.

Aytaç, A. (2008). Kaybolmakta olan el sanatlarına yönelik Konya ve çevresinde uygulanan birkaç eğitim projesi. *Yeni İpek Yolu Dergisi*, (244), 48–51.

Ayvaz, K. M., & Teker, M. S. (2023). Türkiye'de doğal boya kullanan tekstil işletmeleri ve bitki atıkları ile sürdürülebilir bir yaklaşım önerisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *59*, 348–362.

Balkanal, Z. (2019). Türk kültürünün değer yargılarını yansıtan kilim motiflerine tasarım açısından alternatif bir yaklaşım: Kaat'ı sanatında uygulamaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 341–352.

Balkanal, Z. (2023). Hatıralarda ve sandıklarda kalan Göynük el sanatlarından örnekler. In A. A. Yasa, S. Özsoy, & F. Bilaloğlu (Eds.), *Paradigma Akademi Yayınları* (1st ed., pp. 399–425). Paradigma Akademi Yayınları.

Bilir, M. Z. (2018). Ekolojik boyama esaslı çok renkli yüzey tasarımı. *Yedi*, *20*, 63–73. https://doi.org/10.17484/yedi.384974

Can, D. İ. (2016). *Giyilebilir Sanat'ta eko boyama-baskı teknikleri ve uygulamaları* (Sanatta Yeterlik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü).

Karakelle, A. (2023). Hatay ipeğinin doğal baskı yöntemiyle boyanması üzerine bir araştırma. In *3. Uluslararası Balkanlar, Anadolu, Kafkasya ve Türkistan Coğrafyası Sanat, Kültür, Tarih ve Folklor Kongresi Sanat Etkinlikleri* (pp. 295–298), 4–7 Eylül, Aydın.

Kaynar, H., & Tonus, E. (2016). Altınyayla (Tonus) ilçesi halı örneklerinin motif yönünden incelenmesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, *9*(18), 249–282.

Kılıç Ateş, S. (2017). Today's works in printmaking. *İnönü University Journal of Arts and Design*, *7*(15), 199–210.

Kılıçarslan, H., & Arlı, M. (2011a). Köknar (*Abies*) kozalaklarından elde edilen renkler. *Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 42–52.

Kılıçarslan, H., & Arlı, M. (2011b). Köknar (*Abies*) kozalaklarından elde edilen renklerin yün halı iplikleri üzerindeki haslık değerleri. *Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 161–171.

Koçak, S. Ç. (2020). Tekstil baskı ve boyamacılığına bağlı el sanatlarının baskı tarihindeki yeri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *7*(5), 464–482.

Mendi, G., & Batur, G. (2023). Geleneksel keçe ve batik teknikleri ile deneysel yüzey oluşumları. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, *30*, 159–172. https://doi.org/10.17484/yedi.1212684

Özen, Ö., & Erdem İşmal, Ö. (2021). Tekstil tasarımına ekolojik bir yaklaşım: Lyocell üzerine doğal boyama ve eko baskı. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, *26*, 109–130. https://doi.org/10.17484/yedi.863763

Şanlı, H. S., Kemer Gürsoy, G., & Göksel Kabalcı, M. (2020). Kökboya (*Rubia tinctorum* L.) bitkisi ile Denizli-Buldan bezine doku çalışmaları. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, *6*(38), 2419–2431.

Teker, M. S. (2015). Kapatma maddesi ile rezerve boyama teknikleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *3*(18), 478–493.

Tekin, S., & Öz, C. (2024). Pamuklu kumaş üzerinde doğal boyama ve Shibori tekniğinin deneyimlenmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (34), 241–259.

Topoyan, Z. (2022). *Sürdürülebilir tekstiller bağlamında doğal boyalar ve deneysel eko tasarım çalışmaları* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü).

Yalçın, B. (2016). Nasıl zanaat ve halk sanatları şehri olunur? *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 22–31.

İndeksler

İnanç ve Kültür Araştırmaları Dergisi
A Journal of Beliefs & Culture Studies

ASOS indeks

EBSCO Szczepański's List of Open Access Journals (Religion and Theology)

EBSCO

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

ESJI
Eurasian Ecientific Journal Index

DRJI

UMAY Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

İLETİŞİME GEÇ

dergiumay@gmail.com

+905433343869

E-Mail Aboneliği

E-Bülten'e abone olarak güncel haberlerin mailinize gelmesini sağlayabilirsiniz.

E-Mail Adresiniz... »

MENU

Anasayfa

Hakkımızda

Haberler

İletişim